

україномовним учням, у яких велика соціальна дистанція з росіянами, притаманна схильність до етнофанатизму. Це ж саме можемо сказати і про російськомовних учнів, які дистанціюють себе від українців.

Кореляційний аналіз показав, що рівень зосередженості лише на своїй етнічній групі та неприйняття інших, а саме рівень етнофанатизму та етноізоляції, залежить від рівня розвитку інтелектуальних здібностей особи.

За допомогою порівняльного аналізу було з'ясовано, що група російських школярів є більш емоційною у формуванні свого ставлення до етнічних груп (у них порівняно нижче Супер-его), аніж група українців.

Література

1. Акімов Д. Явища толерантності і мігрантофобії в умовах сучасної трудової міграції, «Віче», № 20, 2009
2. Стефаненко Т. Этнос. Культура. Этнопсихология, 3-е изд., испр. и доп. – М.: Аспект Пресс, 2004 – 368 с.
3. Сміт Ентоні Д. Національна ідентичність / Пер. з англійської П. Таращука. – К.: Основи, 1994. – 224 с.

Шкробанець О.І.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

РОЛЬ АНАЛІТИЧНИХ ЦЕНТРІВ УКРАЇНИ У ФОРМУВАННІ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ З ПРОБЛЕМИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ ЦЕНТРУ ІМЕНІ О. РАЗУМКОВА ТА ІНСТИТУТУ ГОРШЕНІНА)

На сучасному етапі історичного розвитку України не сформувався чіткий прагматичний та послідовний зовнішньополітичний курс, що пояснюється неспроможністю владної верхівки та експертних груп здійснити базовий та цивілізаційний вибір між інтеграцією з ЄС чи РФ. Попри це, спрямування та реалізація зовнішньої політики держави мусять отримувати належну підтримку громадян, які не повинні перебувати в інформаційному вакуумі, будучи аполітичними, атомізованими та контраверсійними у своїх політичних поглядах. Загалом в Україні існує проблема системної та однозначної інформаційної політики, реалізованої

тріадою органів державної влади, ЗМІ та інформаційно-аналітичних центрів. Провідну роль в інформуванні громадян та аналітичній підтримці органів державної влади повинні відігравати українські аналітичні структури, які вже давно працюють над проблемою євроінтеграційного вибору України. Однак, враховуючи те, що робота над угодою про Асоціацію з ЄС розпочалася у 2007 р. варто розглядати проміжок часу 2007-2013 рр. в контексті формування громадської думки з проблеми євроінтеграції.

Однією із центральних інформаційно-аналітичних структур, яка проводить ґрунтовну аналітично-дорадчу та інформаційно-просвітницьку роботу у напрямку євроінтеграції виступає Центр імені О. Разумкова. Також цим питанням активно займається незалежний неприбутковий аналітико-дослідний центр, а саме Київський інститут проблем управління імені Горшеніна. Серед провідних інформаційно-аналітичних матеріалів Центру Разумкова та Інституту Горшеніна, що здійснюють вплив на формування громадської думки з приводу євроінтеграційної проблеми України виокремлюються: матеріали наукового журналу «Національна безпека і оборона», річні програми, проекти та дослідження, аналітичні статті, експертні форуми та інформаційні щотижневі видання «Горшенін Віклі». Саме ці матеріали створюють аналітико-інформаційну платформу доступну для пересічного українця завдяки Інтернет сайтам Центру та Інституту, інтернет-порталу LB.ua та відповідних сторінок у соціальній мережі Фейсбук.

Експертні кола цих структур вже з 2007 р. активно займаються інформаційною підтримкою та моніторингом процесу євроінтеграції. Наприклад, вже напередодні 2007 р. Центр Разумкова провів системний аналіз результатів виконання Плану дій Україна-ЄС (2005-2007 рр.), результати якого містяться в журналі «Національна безпека і оборона». Посилаючись на експертне дослідження Центру, можна прийти до висновку, що станом на 2007 р. щодо євроінтеграційного питання домінували позитивні очікування та прогнози, адже 62% опитуваних експертів розглядали інтеграційний процес з ЄС як пріоритетний напрямок зовнішньої політики України та об'єднуючу загальнонаціональну ідею. Поряд з цим, Центр Разумкова наголосив на незадовільності рівня прозорості, послідовності та виваженості євроінтеграційної політики держави і зрозумілості цього вектору зовнішньої політики громадянам України [1, с. 23].

Натомість, співробітники Інституту Горшеніна у 2007 р. провели дослідження ментальних основ самоідентифікації українців відносно західної чи східної системи мислення в рамках соціологічних опитувань «Єдиний вектор України» та «Ментальні основи вибору», що засвідчили наступні особливості тогочасної громадської думки: панування стереотипних світоглядних політичних позицій українців щодо ЄС та НАТО; прагнення громадян нейтралітету і балансування між Заходом та Сходом; неоднозначність вибору Схід-Захід пов'язана із металним розколом самої України. До подібних висновків також прийшли експерти Центру Разумкова, які вказали, що громадська думка стосовно євроінтеграції має виразну регіональну специфіку, крім того переважна більшість громадян висловлювали сумнів стосовно того, що українська влада спроможна жити і управляти країною за європейськими правилами. Таким чином, українська громадськість на 2007 р. була скептично налаштованою щодо можливості та перспективності євроінтеграції України.

Тому з метою аналізу проблеми належного інформування та пошуку механізмів забезпечення громадського консенсусу навколо євроінтеграційного зовнішньополітичного курсу у 2008 р. Центром Разумкова було проведено актуальне дослідження стану інформаційної підтримки євроінтеграції країни, адже як зазначив А. Гриценко «Державні структури не приділяють питанню інформаційного забезпечення євроінтеграції належної уваги» [2, с. 31]. Водночас, не дивлячись на негативні тенденції, дослідження свідчать, що станом на лютий 2008 р. понад 21% опитаних протягом 2007-2008 рр. змінили своє ставлення щодо ЄС на краще. Натомість резюмуючи результати програми «Проект країни» 2008 р. Інституту Горшеніна, зазначимо, що українці залишались невизначеними щодо вектору зовнішньополітичної орієнтації між РФ та ЄС, обираючи позицію державного нейтралітету (45%).

З приходом до влади В. Януковича у 2010 р. на порядку денному постала можливість підписання Україною Угоди про асоціацію з ЄС, що зумовило гостре обговорення в експертних колах Центру Разумкова та Інституту Горшеніна. Контент-аналіз аналітичних матеріалів цих структур засвічує наступну тональність експертних повідомлень щодо ЄС та України на 2010 р.: побоювання неспроможності України виконати всі вимоги ЄС; слабкість політичного консенсусу навколо європейського вибору у зв'язку із «політичною турбулентністю» в Україні; очікування

позитивних зрушень у відносинах між Україною та ЄС; пріоритетність зони вільної торгівлі з ЄС над входженням в Митний союз з РФ.

Попри це, громадський фон євроінтеграційних процесів не можна вважати позитивним, оскільки як свідчать соціологічні опитування Центру Разумкова 2010 р., більшість респондентів не відчують себе європейцями і приналежними до культури та історії європейського співтовариства (63%) [3, с. 40]. Нестійкість євроінтеграційних позицій громадян підкріплювалася непрозорою та неоднозначною інформаційною політикою держави (64% респондентів). Натомість протягом 2011 р. спостерігається зростання рівня поінформованості та консолідації громадської думки щодо проблеми євроінтеграції.

І нарешті, апогеєм євроінтеграційних дебатів, що точилися як серед української владної верхівки, провідних аналітиків, так і серед широкого громадського загалу стали 2012-2013 рр. Цим питанням активно займався Центр Разумкова, який присвятив випуск № 4-5 журналу «Національна безпека і оборона» проблемам та перспективам відносин ЄС-Україна-Росія. Проаналізувавши дослідження Центру, варто наголосити на тому, що увага експертів зосереджена на наступних проблемах: низькому рівні ефективності політики В. Януковича щодо євроінтеграції; важливості підтримання партнерських відносин із РФ як елементу успішної реалізації політики євроінтеграції; недопустимості поглиблення «проросійської складової» зовнішньої політики України; небезпеці розколу України тощо. Хоча на 2013 р. 82% опитаних українських експертів виступали за необхідність руху в бік ЄС, водночас 83% аналітиків Інститутом Горшеніна в рамках програми «Перспективи Євроінтеграції України», впевнені, що Україна не зможе за найближчі 2-3 роки перейти від багатовекторного зовнішньополітичного курсу на одновекторний орієнтир, обираючи євроінтеграційний напрямок як провідний.

Загалом не дивлячись на численні Форуми проведені аналітичними центрами на кшталт «Україна-2013. Міжнародні відносини», «Україна-2013. Порядок денний», «Україна-2013. Політичний прогноз» щодо питань євроінтеграції не було прийнято єдиного консолідованого рішення, адже, більшість обговорень, аналітичних матеріалів та експертних оцінок носили неоднозначний характер і були важко зрозумілими для пересічного українця.

Тому ми приходимо до висновку, що інформаційно-аналітичні центри не стали як засобом аналітичного забезпечення важливих державних рішень, так і джерелом надійного та однозначного інформування

громадян, а сам процес обговорення євроінтеграційного курсу, зазвичай, був «кулуарним» та суперечним. В даному контексті стає слушною думка Директора Київського інституту імені Горшеніна Костя Бондаренко, який підкреслив, що в Україні існує фундаментальна проблема того, що «...ми до сих пір не можемо зрозуміти якою ми є державою – федеральною чи унітарною, таласократичною чи телурократичною, європейською чи євразійською...» [4, с. 3]. На жаль, ідеї євроінтеграції іноді ставала інструментом маніпуляції свідомістю пересічних громадян, елементом політичних спекуляцій та засобом дефрагментації громадської думки.

Література

1. Виконання плану дій Україна-ЄС: оцінка експертів [Електронний ресурс] // Національна безпека і оборона України. – К.: Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. – 2007. – № 2 (86). – С. 23-31. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/ukr/files/category_journal/NSD86_ukr.pdf

2. Шлях до ЄС та НАТО: здобутки, проблеми та перспективи інформаційного забезпечення [Електронний ресурс] // Національна безпека і оборона України. – К.: Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. – 2008. – № 1 (95). – 60 с. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/ukr/files/category_journal/NSD95_ukr.pdf

3. Зовнішня політика очима громадян [Електронний ресурс] // Національна безпека і оборона України. – К.: Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. – 2010. – № 2 (113). – 60 с. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/ukr/files/category_journal/NSD113_ukr.pdf

4. Ментальні основи вибору. Річна програма загальноукраїнських соціологічних опитувань [Електронний ресурс]. – Київський інститут проблем управління імені Горшеніна. – 2007. – 19 с. – Режим доступу: <http://institute.gorshenin.ua/media/uploads/094/08/d92e25dcd884.pdf>